

A bőrönd csomagolásáról

Mindenemet magamnál hordom.

Vagy: Mindent magammal viszek, ami az enyém. Mindenemet magammal hordtam. De nem volt az enyém. Nem rendeltetészerű, vagy másvalakié. A disznóbőr koffer gramofontok. A porkabát apámé. A városi kabát, bársonyszegélyű gallérral, nagyapámé. A buggyos nadrág Edwin nagybátyámé. A bőrkamásni a szomszédé, Carp úré. A zöld gyapjúkesztyű Fini nénémé. Csak a borvörös se-lyemsál és a neszeszer volt az enyém, az utolsó karácsonyra kaptam őket.

Még tartott a háború 1945 januárjában. A nagy ijedelemben, hogy a tél kellős közepén elvisznek az oroszok ki tudja, hová, mindenki adni akart nekem valamit, ami talán hasznos lehet, ha már segíteni úgysem segít semmi. Mert a világon semmi nem segített már. Mivel megmásíthatatlanul ott voltam az oroszok listáján, mindenki adott nekem valamit, és gondolt közben, amit gondolt. Én pedig magamhoz vettem, és arra gondoltam a tizenhét évemmel, hogy épp jókor jön ez az utazás. Jobb lett volna, ha nem épp az oroszok listája, de ha nem lesz túl rossz, akkor nekem még jó is. El akartam menni a gyűszűnyi kisvárosból, ahol minden kőnek szeme volt. A félelem helyett ez az eltitkolt türelmetlenség munkált bennem. És a rossz lelki-

ismeret amiatt, hogy a lista, amely kétségbe ejtette hozzátartozóimat, számomra elfogadható állapotnak bizonyult. Attól féltek, bajom esik ott messze. Én olyan helyre vágytam, amely nem ismer.

Mert már megtörtént velem valami. Tiltott dolog. Különös, mocskos, szégyentelen és szép. Az Égerparkban esett meg, egészen hátul, a Kisfüvesdombon túl. Hazafelé bementem a park közepén lévő kerek pavilonba, ahol ünnepnapokon zenekarok játszottak. Ott ültem egy darabig. A fény áthatolt a finom fafaragáson. Láttam a fehér, karomszerű indákkal összefont üres körökből, négyzetekből és trapézokból kirajzolódó félelmet. Eltévelyedésem mintázata volt ez, és a rémület mintázata anyám arcán. Ott a pavilonban esküt tettem magamnak: soha többé nem jövök ebbe a parkba.

Minél inkább távol tartottam magam, annál hamarabb visszamentem – két nappal később. Randevúra, így nevezték a parkban.

A második randevúra ugyanazzal az első férfival mentem. Úgy hívták, A FECSKE. A második férfi új volt, úgy hívták, A FENYŐ. A harmadikat úgy, A FÜL. Utána jött A CÉRNA. Azután A SÁRGARIGÓ és A SAPKA. Később A NYÚL, A MACSKA, A SIRÁLY. Azután A GYÖNGY. Csak mi tudtuk, melyik név kihez tartozik. Vadcsapáson jártam a parkban, és hagytam, hogy kézzől kézre adjanak tovább. És nyár volt, és a bőr fehér a nyírfák törzsén, a jázmin- és bodzabozótban zöld falat növesztett az áthatolhatatlan lomb.

A szerelemnek megvannak a maga évszakai. A parkban az ősz vetett véget neki. Meztelen lett a fa. A randevúk velünk együtt átköltöztek a Nep-tun fürdőbe. A vaskapu mellett függött a fürdő ovális, hattyús emblémája. Hetente találkoztam azzal, amelyik kétszer annyi idős volt, mint én. Román volt. Házas. Eltérő időpontban érkeztünk, a pénztárosnőnek az ólomüveges fülkéjében, a tavirózsa mintás falicsempéknek, a faragott falépcsőknek eszükbe se jusson, hogy találkoztát beszélünk meg. Csak az izzasztókamráknál találkoztunk.

Akkor, a láger előtt, és hazatérésem után ugyanúgy, egészen 1968-ig, amikor elhagytam az országot, minden egyes randevúért börtön járt volna. Legalább öt év, ha elkapnak. Néhányat elkaptak. A parkból vagy a városi fürdőből brutális kihallgatások után egyenesen a börtönbe kerültek. Onnét büntetőtáborba, a csatornához. Ma már tudom, a csatornától nem jött vissza senki. Aki mégis visszajött, két lábon járó hullá volt. Elaggott, tönkrement, a világon semmiféle szerelemre nem volt használható.

A táborban pedig – ha a táborban elkaptak volna, már halott lennék.

A táborban eltöltött öt év után nap mint nap úgy kószáltam az utcai tolongásban, hogy gondolatban a legjobb mondatokat gyakoroltam letartóztatásom esetére: TETTEN ÉRTÉK – a bűnösségemet kimondó ítélet ellen ezer kifogást és alibit agyaltam ki. Csöndes csomagot hordok magammal. Olyan mélyen és olyan hosszú időre burko-

lőztam hallgatásba, hogy szavakkal soha többé nem tudom kicsomagolni magam. Ha beszélek, csak másképpen burkolózom hallgatásba.

Az utolsó randevús nyáron az Égerparkból hazafelé menet, hogy az utat megnyújtsam, a főtéren véletlenül bementem a Szentháromság-templomba. Sorsot játszott ez a véletlen. Megláttam az eljövendő időket. A mellékoltár melletti oszlopon egy szent állt szürke kabátban, és kabátgallér gyanánt bárányt cipelt a nyakában. A bárány a nyakunkban, ez a hallgatás. Vannak dolgok, amelyekről nem beszél az ember. És tudom, miről beszélek, amikor azt mondom, a hallgatás a nyakamban valami más, mint a hallgatás a számban. A lágerben töltött időm előtt, alatt és után, huszonöt éven át félelemben éltem, félttem az államtól és a családtól. A kettős zuhanástól, hogy az állam bezár mint bűnözőt, a család pedig kizár mint szégyenét. Az utca forgatagában a kirakatok üvegébe, a villamosok és a házak ablakaiba, a szökőkutak és a pocsolyák tükrébe néztem, azt lestem hitetlenkedve, nem vagyok-e mégis átlátszó.

Apám rajztanár volt. És én, a Neptun fürdővel a fejemben, úgy összerendeztem, mintha belém rúgtak volna, ha a VÍZFESTÉK szót használta. A szó tudta, milyen messzire elmentem már. Anyám így szólt az asztalnál: ne szúrd a villára a krumplit, szétesik, kanalat használj, a villa a húshoz való. Lüktetett a halántékom. Hogyhogy húsról beszél, ha krumpliról és villáról van szó. Milyen húsról beszél. Az én húsomat felforgatták a randevúk.

Önmagam tolvaja voltam, a szavak váratlanul értek, és találva éreztem magam tőlük.

Anyám és különösen apám, a kisváros összes németjéhez hasonlóan, hitt a szőke copfok és a fehér térdharisnyák szépségében. Hitler bajuszának fekete háromszögében és bennünk, erdélyi szászokban mint árja rasszban. Az én titkom pusztán testileg is az undor teteje volt. Hogy románnal csináltam, még fajgyalázás is súlyosbította.

El akartam menni a családomtól, ha a lágerbe, hát akkor oda. Csak anyámat sajnáltam, aki nem tudta, milyen kevésbé ismer. Aki, ha elmegyek, gyakrabban gondol majd rám, mint én őrá.

A templomban a szent mellett, akinek nyakában a hallgatás báránya volt, a fehér falifülkébe vésvé feliratot vettem észre: AZ ÉG INDÍTJA MEG AZ IDŐT. Amikor csomagoltam a bőröndömet, arra gondoltam: a fehér falifülke hatott. Az idő megindult. Annak is örültem, hogy nem kell háborúba vonulnom, a frontra, a hóba. Derekasan, bután és engedelmesen láttam neki a bőrönd csomagolásának. Nem utasítottam vissza semmit. Bőrkamásni pántlikával, buggyos nadrág, bársonygalléros kabát – egyik sem nekem való volt. A megindított idő volt a lényeg, nem a ruhák. Ezekkel a tárgyakkal vagy másokkal, az ember így is, úgy is felnő. A világ nem maszkabál ugyan, gondoltam, de nem is illik kinevetni senkit, akit a legkeményebb téiben elvisznek az oroszok.

Két rendőr járt a listával háztól házig, egy román és egy orosz. Már nem emlékszem, hogy a

rendőrök nálunk, a házban kimondták-e a LÁGER szót. És ha nem, mit mondtak még azonkívül, hogy OROSZORSZÁG. Ha ki is mondták, a láger szó nem rémített meg. Hiába a háborús idők, a randevűk hallgatásával a nyakamon, tizenhét évemmel benne ragadtam egy világos, buta gyerekkorban. A vízfesték és a hús szavaktól találva éreztem magam. A LÁGER szóra süket volt az agyam.

Akkor az asztalnál, a krumplival meg a villával, amikor anyám tetten ért a hús szóval, az is eszembe jutott, amikor gyerekkoromban lent játszottam az udvaron, és anyám a tornácról kiabált: Ha nem jössz rögtön asztalhoz, ha még egyszer kiabálnom kell, maradhatsz ott, ahol vagy. Mivel utána még egy darabig lent maradtam, így szólt, amikor fölértem: Most szedheted a sátorfádat, és mehetsz, amerre látsz. Közben belökdösött a szobába, fogta a kis hátizsákot, és belegyömöszölte a gyapjúsapkámat meg a kabátomat. Azt kérdeztem: De hová menjek, hiszen a te gyereked vagyok.

Sokan úgy gondolják, a bőrönd csomagolása is gyakorlat dolga, az ember magától tanulja, mint az éneklést és az imádkozást. Nekünk nem volt gyakorlatunk, de még csak bőröndünk sem. Amikor apámnak a frontra kellett mennie a román katonák közé, nem volt mit csomagolni. Ha katona az ember, mindent megkap az egyenruha mellé. Azonkívül, hogy utazni fogok, és hogy hideg lesz ott, ahova megyek, nem tudtuk, mihez csomagoljunk. Ami lényeges lenne, az nincs az embernek, hát improvizál. A lényegtelen szükségszerűvé vá-

lik. Akkor a szükségszerű mégiscsak lényeges lesz, mint az egyetlen, ami van.

Anyám előhozta a gramofont a szobából, és a konyhaasztalra tette. Egy csavarhúzóval bőröndöt csináltam a gramofontokból. Először kiszereztem a meghajtót és a forgótányért. Azután dugóval betömtem a lyukat, ahol a kurblija volt. A bélés benne maradt, rókavörös bársony. A HIS MASTERS VOICE feliratú háromszögletű táblácskát a kutyával meg a tölcserrel szintén nem szereltem le. A bőrönd aljába négy könyvet fektettem: a vászonkötéses Faustot, a Zarathustrát, a vékony Weinhebert és a Nyolc évszázad líráját. Regényt nem, mert azokat az ember egyszer elolvassa, és soha többé. A könyvekre került a neszesszer. Tartalma: 1 flakon kölnivíz, 1 flakon TARR borotválkozás utáni arcvíz, 1 borotválkozászsappan, 1 kézi borotva, 1 borotvapamac, 1 tömb timsó, 1 kézi szappan, 1 körömolló. A neszesszer mellé tettem 1 pár gyapjúzoknit (barnát, már volt stoppolva), 1 pár térdharisnyát, 1 piros-fehér kockás flanelinget, 2 rövid ripsz alsónadrágot. Legfölülre került az új selyemsál, hogy ne nyomódjon össze. Borvörös volt, anyagában matt-fényes kockákkal. Ezzel meg is telt a bőrönd.

Azután a batyu: 1 ágyterítő a díványról (gyapjú, világoskék-bézs kockás, ormótlan darab – de nem tartotta a meleget). Belecsavarva: 1 porkabát (só-bors színű, agyonhordott) és 1 pár bőrkamásni (ősrégi, az első világháborúból, dinnyesárga színű, keskeny szíjjakkal).

Azután a kenyérzsák, tartalma: 1 sonkakonzerv, Scandia márkájú, 4 szelet vajás kenyér, pár szem karácsonyról maradt keksz, 1 kulacs víz pohárral.

Azután a gramofonbőröndöt, a batyut és a kenyérzsákot nagyanyám az ajtóhoz állította. A két rendőr éjféltre ígérte magát, akkor akartak elvinni. A csomag készen állt az ajtó mellett.

Azután felöltöztem: 1 hosszú alsónadrág, 1 flaneling (bézs-zöld kockás), 1 buggyos nadrág (szürke, mint említettem, Edwin bácsitól), 1 kötött ujjas posztómellény, 1 pár gyapjúzokni és 1 pár bakancs. A Fini néni-féle zöld kesztyű ott feküdt az asztalon, hogy kéznél legyen. Ahogy kötöttem be a bakancsomat, eszembe jutott, amikor anyám évekkor elelőtt a Venken, a nyári szünetben maga varrta matrózzuhát viselt. A séta kellős közepén, kinn a mezőn a magas fűbe rogyott, és halottnak tettette magát. Nyolcéves voltam. Az a rémület, hogy rászakadt az ég a fűre. Szorosan behunytam a szemem, hogy ne lássam, ahogy elnyel. Anyám felugrott, megrázott, és azt mondta: Látom, szeretsz, nézd csak, élek.

Meg volt kötve a bakancs. Leültem az asztalhoz, és vártam az éjfélt. És eljött az éjfélt, de a rendőrök késtek. Három órának kellett eltelnie, alig lehetett kibírni. Aztán ott voltak. Anyám tartotta a bársonyszegélyes kabátot. Belebújtam. Ő sírt. Fölvettem a zöld kesztyűt. A tornácon, pontosan ott, ahol a gázóra van, nagyanyám azt mondta: TUDOM, HOGY VISSZAJÖSSZ.

Nem szándékosan jegyeztem meg ezt a mondatot. Elővigyázatlanul magammal vittem a lágerbe. Fogalmam se volt, hogy elkísér. De egy ilyen mondat önállósítja magát. Belém ivódott, jobban, mint az összes magammal vitt könyv tartalma. A TUDOM, HOGY VISSZAJÖSSZ a szívlapát cinkosává és az éhségangyal ellenfelévé lett. Mivel visszajöttem, elmondhatom: egy ilyen mondat tartja életben az embert.

Éjjel 3 óra volt 1945. január 15-e éjszakáján, amikor elvittek. Egyre hidegebb lett, mínusz 15 Celsius-fok volt.

A ponyvás teherautóval keresztülhajtottunk az üres városra a vásárcsarnokig. Ez volt a százok ünnepi csarnoka. Most pedig a gyűjtőtábor. A csarnokban közel 300 ember szorongott. A padlón matracok és szalmazsákok heverték. Egész éjjel autók jöttek, a környező falvakból is, kirakták az összegyűjtött embereket. Reggelre közel 500-an lettünk. De minden számolás hiábavaló volt ezen az éjszakán, képtelenség volt bármit is áttekinteni. A vásárcsarnokban egész éjjel égett a lámpa. Az emberek fel-alá járkáltak, ismerősöket kerestek. Azt beszéltek, asztalosokat fogadnak fel a vasútállomáson, hogy priccseket tákoljanak friss fából a marhavagonokba. Mások véccelyukat fűrészelnek a padlóba. Az emberek tágra nyílt szemmel, halkán és gyorsan beszéltek, és szorosan lehunyt szemmel, halkán és sokat sírtak. A levegőnek régi-gyapjú-, átizzadtfelelem- és zsírossülthús-szaga volt, vaníliássütemény- és pálinkaszaga. Egy nő le-

vette a fejkendőjét. Biztosan faluról jött, copfja a tarkóján duplán össze volt tekerve, és félkör alakú csontfésűvel feltűzve a feje közepén. A fésű fogai eltűntek a hajában, ívelt széléből csak a két vége állt ki, mint két kis hegyes fül. A fülecskével és a vastag copffal úgy nézett ki hátulról a feje, mint egy ülő macska. Ültem az ácsorgó emberek lába és a poggyászhalmok között, mint valami bámécszkodó. Pár percre elkábított az álom, ezt álmodtam:

Anyám és én a temetőben állunk, egy friss sír előtt. A sír kellős közepén valami bundás levelű növény nő, feleakkora, mint én. A szár végén bőrfogantyús termés, egy kis bőrrönd. A termés vastag héja ujjnyi szélesre tárva, belül rókavörös bársony. Nem tudjuk, ki halt meg. Anyám azt mondja: Vedd elő a krétát a kabátzsebedből. Nincs is nálam kréta, mondom. Amikor benyúlok a zsembembe, egy darab szabókréta akad a kezembe. Anyám azt mondja: Rövid nevet kell a bőrröndre írunk. Írjuk rá azt, hogy PIRI, így nem hívnak senkit az ismerőseink közül. Ráírom, hogy RIP.

Álmomban világos volt, hogy én haltam meg, de még nem akartam elmondani anyámnak. Felriadtam, mert egy idősebb esernyős férfi ült le mellém a szalmazsákra, és a fülemhez hajolva azt mondta: A sógorom ide akar jönni, de a csarnokot minden oldalról őrzik. Őt nem engedik. Még itt vagyunk a városban, és ő nem jöhet ide, én pedig nem mehetek haza. Zakója mindegyik ezüstgombján repült egy-egy madár, vadkacsa, vagy inkább albatrosz. Ugyanis a kereszt a mel-

lére tűzött jelvényen, amikor közelebb hajoltam, horgonnyá változott. Az esernyő úgy állt közte és köztem, mint egy sétabot. Azt kérdeztem: Ezt is magával hozza. Hiszen ott még jobban havazik, mint itt, mondta ő.

Nem mondták meg, mikor és hogyan kell a csarnokból a vasútállomásra mennünk. Vagy hadd mondjam úgy: mikor mehetünk már, mert el akartam végre szabadulni onnét, akár marhavagonban, a gramofontokkal és a bársonyszegéllyel a nyakamon, az oroszokhoz. Már nem tudom, hogyan kerültünk a vasútállomásra. Magasak voltak a marhavagonok. A beszállás mikéntjét is elfelejtettem, mert olyan hosszú napokat és éjszakákat töltötünk a marhavagonban utazva, mintha mindig is ott lettünk volna. Azt sem tudom már, meddig utaztunk. Úgy véltem, sokáig utazni annyit tesz, mint messzire utazni. Amíg utazunk, nem történhet velünk semmi. Amíg utazunk, addig jó.

Férfiak és nők, fiatalok és öregek, poggyászuk a priccs fejrészénél. Beszéd és hallgatás, evés és alvás. Pálinkásüvegek jártak körbe. Amikor az utazás megszokássá vált, itt-ott óvatos édelgés kezdődött. Az ember fél szemmel odanézett, fél szemmel meg félre.

Trudi Pelikan mellett ültem, és azt mondtam: Olyan érzés, mint valami sítábor a Kárpátokban, a Bulea-menedékházban, ahol egyszer egy fél liceumi osztályt elnyelt a lavina. Velünk ez nem történhet meg, mondta, nem is hoztunk sífelszerelést. Egy gramofontokkal vágass, vágass, vágass, na-

pon át, éjen át, napon át, ismered Rilkrét, mondta Trudi Pelikan a harangszabású kabátjában, a kabát ujján prémszegély egészen a könyökéig. Barna bundamandzsetták, mint két fél kiskutyá. Trudi néha keresztbe fonta a karját, és kezét átdugta a másik kabátujjba, így lett a két fél kutyából egy egész kutya. Akkor még nem láttam a sztyeppét, máskülönben a földikutyák jutottak volna eszembe. Trudi Pelikannak meleg őszibarackszaga volt, még a szájából is ilyen szag jött, sőt a marhavagonban töltött harmadik, negyedik nap után is. Úgy ült a kabátjában, mint egy hölgy a villamoson az irodába menet, és azt mesélte, hogy négy napig a szomszéd kertjében bujkált egy földbe vájt üregben a fészker mögött. Csakhogy jött a hó, minden lépés meglátszott a ház, a fészker és a gödör között. Az anyja már nem tudott titokban élelmet vinni neki. Az egész kertben olvasni lehetett a lábnyomokból. A hó súgta be, önként elő kellett jönnie rejtkehelyéről, önként kényszerítette rá a hó. Soha nem fogom ezt megbocsátani a hónak, mondta. A frissen hullott havat nem lehet utánozni, nem lehet úgy elrendezni, hogy érintetlennek látsszon. A földet el lehet rendezni, mondta, a homokot is, sőt a fűvet is, ha az ember veszi magának a fáradságot. A víz pedig önmagát rendezi el, mert elnyel bármit, és azonnal össze is záródik fölötte, miután elnyelte. A levegő eleve el van rendezve, mivel nem is lehet látni. Minden hallgatott volna, kivéve a havat, mondta Trudi Pelikan. És a vastag hó az első számú bűnös. És hiába esett úgva vá-

rosra, mintha tudná, hol van, mintha otthon lenne. Mégis azonnal az oroszok szolgálatába állt, mondta Trudi Pelikan. A hó árulása miatt vagyok itt, mondta.

A vonat 12 vagy 14 napig ment, számtalan órán át, megállás nélkül. Azután számtalan órát állt, mozgás nélkül. Hogy hol vagyunk éppen, nem tudtuk. Hacsak valaki a felső priccsekről a bukóablak résén keresztül le nem tudta olvasni az állomásépület táblájáról a helységnevet: BUZĂU. Dübögött a dobkályha a vagon közepén. Körbejártak a pálinkásüvegek. Mindenki pityókás volt, valaki a pálinkától, mások a bizonytalanságtól. Vagy mindkettőtől.

Hogy mi rejtőzik e szavak mögött: ELHURCOLTÁK AZ OROSZOK, megfordult ugyan az ember fejében, de nem borzolta a kedélyeket. Falhoz csak akkor állíthatnak bennünket, ha megérkezünk, egyelőre utazunk. Az, hogy nem állítottak már régen a falhoz és lőttek le bennünket, ahogyan otthon a náci propaganda tanította, szinte felszabadulttá tett bennünket. A marhavagonban a férfiak megtanulták, hogyan igyanak bele a vakvilágba. A nők megtanulták, hogyan énekeljenek bele a vakvilágba:

Erdőn a boroszlán virít,
Árkon havas a nyom,
S én egyre csak a nekem írt
Levélkéd fájlalom.

Mindig ugyanaz a lassú dallam, a végén már nem lehetett tudni, valóban énekelnek-e vagy sem,

mert a levegő énekelt. A dal ott hintázott az ember fejében, és belesimult az utazásba – marhavagon-blues és kilométeres dal a megindult időben. Életem leghosszabb dala lett, öt évig énekelték a nők, és átjárta a honvágy, mint mindannyiunkat.

A vagonajtót kívülről leplombálták. Négyszer nyitották ki, görgős tolóajtaja volt. Még román területen jártunk, kétszer dobtak be egy-egy fél, hosszában elfürészelt, megnyúzott kecskét a vagonba. Keményre volt fagyva, döngött tőle a padló. Az első kecskéről azt hittük, tűzifa. Darabjaira törtük, és eltűzeltük. Annyira sovány volt, hogy nem is büzlött, jól égett. Amikor a második kecske jött, futótűzként terjedt a PASTRAMA szó, levegőn szárított ehető hús. A második kecskénket is eltűzeltük, és nevtünk. Ugyanolyan merev és kék volt, mint az első, rémisztő csontváz. Korán nevtünk, voltunk ennyire önteltek és elutasítók istápjainkkal, a két román kecskével szemben.

A viszonyok az idő múlásával egyre meghittebbé váltak. Szűk helyen történtek apró dolgok, a leülés, a felállás. Turkálás a bőröndben, kikapcsolás, bepakolás. Vécélyukra menni, két magasra tartott takaró mögé. Minden apróság egy újabbat vont maga után. Egy marhavagonban összezsugorodik minden egyéni sajátosság. Az ember sokkal inkább a többiek közt van jelen, mint a saját bőrében. Egyáltalán nem kellett tekintettel lennünk egymásra. Egymásért voltunk, mint otthon. Talán csak magamról beszélek, amikor ezt mondom. Talán még magamról sem. Talán azért tudott meg-

zabolázni a marhavagon szűkösége, mert amúgy is el akartam menni, és elegendő ennivalóm volt még a bőröndben. Még nem sejtettük, hogyan veti ránk magát hamarosan a vad éhség. Hányszor hasonlítottunk a következő öt évben, amikor lesújtott ránk az éhségangyal, ezekre a kékre fagyott kecskékre. És hányszor sírtuk vissza őket.

Ez már az orosz éjszaka volt, Romániát magunk mögött hagytuk. Egy órákig tartó veszteglés közben erős lökéseket éreztünk. A vagon tengelyein átállították a kerekeket a szélesebb orosz nyomtávra, a sztyeppe méretekre. A rengeteg hó megvilágította a kinti éjszakát. Azon az éjszakán, ott a nyílt pályán volt a harmadik megálló. Az orosz örök azt kiabálták, UBORNAJA. Az összes vagon összes ajtaját kinyitották. Egymás után bukdácsolunk a mélyen fekvő havas tájba, és térdhajlatig süppedtünk belé. Anélkül hogy értettük volna, felfogtuk, hogy az ubornaja közös vécézést jelent. Fönt, fönt egészen a magasban a kerek hold. Arcunk előtt olyan szikrázó fehéren szállt a lélegzet, mint a hó a talpunk alatt. Körös-körül a kibiztosított géppisztolyok. És most: nadrágokat lehúzni.

Az a kínos érzés, a világ minden szégyene. Milyen jó, hogy a havas táj olyan egyedül volt velünk, hogy senki nem nézte, amint arra kényszerít bennünket, hogy szorosán egymás mellett tegyük ugyanazt. Nekem nem kellett vécére mennem, de leeresztettem a nadrágomat, és leguggoltam. Milyen közönséges és csöndes volt ez az éjszakai táj, ahogyan megszégyenített ebben a közös ürítésben.

Ahogy balra tőlem Trudi Pelikan hóna alá csapta harangszabású kabátját, ahogy hallani lehetett cipői közt a surrogást. Ahogy mögöttem Paul Gast ügyvéd sóhajtott nyomás közben, ahogy a felesége, Heidrun Gast belei kutyogtak a hasmenéstől. Ahogy a dögletes pára körös-körül azonnal szikrázóan megfagyott a levegőben. Ahogy gyötört bennünket ez a havas táj, magunkra hagyott csupasz fenekünkkel, altestünk zajai közepette. Ahogy szánandóvá tette beleinket ebben az összeolvadásban.

Talán azon az éjszakán, ha én nem is, de a rémület bennem hirtelen felnőtté vált. Talán csak így valósul meg a tökéletes lélekközösség. Ugyanis mindannyian, kivétel nélkül mindannyian automatikusan arccal a vasúti töltés felé guggoltunk le szükségünket végezni. Mindannyian hátat fordítottunk a holdnak, le sem vettük szemünket a marhavagon nyitott ajtajáról, már annyira rá voltunk utalva, mint egy szoba ajtajára. Már bennünk volt az őrült félelem, hogy az ajtó nélkülünk csukódik be, és a vonat nélkülünk megy el.

Egyikünk belekiabált a tágas éjszakába: Tessék, itt vagyunk, itt fosik a szász egy rakáson. Ha elviszi őket az ördög, legalább nem lesz egyedül a pokolban. Mindannyian szerettek élni, igaz-e. Üresen kongott a nevetése, mint a bádóg. Mindenki odébb húzódott tőle. Így lett egy kis helye, meghajolt előttünk, mint egy színész, és magas, ünnepélyes hangon megismételte: Mindannyian szerettek élni, igaz-e.

Visszhangzott valami a hangjában. Néhányan sírni kezdtek, a levegő úgy állt, mint a tiszta üveglap. Arca elmerült az őrületben. Zakóján jéggé fagyott a nyál. Akkor megláttam a jelvényt, az albatroszgombos férfi volt. Egyedül állt ott, gyerekhangon zokogott. Csak az összerondított hó maradt vele. És mögötte a megfagyott világ a holddal, mint egy röntgenkép.

A mozdony egyetlen tompa dudálást hallatott. A legmélyebb HUUU, amit valaha hallottam. Mindenki nyomakodott a saját ajtajához. Beszálltunk és indultunk tovább.

A férfit a jelvény nélkül is felismertem volna. Soha nem láttam a lágerben.